

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Birgitta Alexandersson

010-2244686

Yttrande
2020-12-07

Diarienummer
551-32329-2019

Sida
1(30)

Vänersborgs Tingsrätt
Mark- och miljödomstolen

Yttrande över Preem AB:s ansökan om tillstånd enligt miljöbalken till befintlig och utökad verksamhet vid Preemraff Göteborg, Göteborgs kommun. Mål nr M 2673-19

Ärendet

Preem AB ansöker om tillstånd till befintlig och utökad verksamhet vid Preemraff Göteborg, Göteborgs kommun. Mark- och miljödomstolen har gett Länsstyrelsen möjlighet att lämna yttrande över ansökan.

Ansökan omfattar frågan om verksamhet vid Preemraff Göteborg, dvs. förnyat miljöbalkstillstånd till hela raffinaderiets verksamhet. Ansökan avser en årlig genomströmning av högst 7,6 miljoner ton råolja, råoljebaserade matnings- och blandningskomponenter, natur- och biogas samt befintliga och kommande förnybara råvaror och blandningskomponenter, av vilken högst 6 miljoner ton får ha fossilt ursprung. Den tillkommande genomströmningen jämfört med nuvarande tillstånd kommer att utnyttjas för en utökad produktion av förnybara produkter. Bolaget ansöker om tillstånd till nya process- och förbehandlingsanläggningar för ändamålet samt ombyggnation av befintligt reningsverk m.m. Ansökan omfattar också sanering och omläggning av dike m.m. inom det s.k. dikesområdet på raffinaderiet.

Länsstyrelsens inställning till ansökan och MKB

Länsstyrelsen tillstyrker att tillstånd ges för ansökt verksamhet under förutsättning att tillståndet för verksamheten vid raffinaderiet tidsbegränsas till den 31 december år 2035. Tillståndet omfattar en årlig genomströmning av högst 7,6 miljoner ton råolja, råoljebaserade matnings- och blandningskomponenter, natur och biogas samt befintliga och kommande förnybara råvaror och blandningskomponenter, av vilken högst 6 miljoner ton får ha fossilt ursprung. Efterhand som tillgången på förnybara råvaror ökar ska företaget reducera importen av råolja och råoljebaserade matnings- och blandningskomponenter.

Det tidsbegränsade tillståndet ska förenas med en utredningsskyldighet för att klargöra förutsättningarna för att ytterligare öka användningen av råvaror och blandningskomponenter m.m. av förnybart ursprung och vidta andra åtgärder vid raffinaderiet. Redovisning ska ske till tillsynsmyndigheten i god tid innan samråd påbörjas inför ny tillståndsprövning.

Länsstyrelsen tillstyrker att tillstånd ges enligt 11 kap miljöbalken för att

- anläggga säkerhetsdammen enligt ansökan.

Länsstyrelsen tillstyrker att dispens för markavvattning och tillstånd till ändring i markavvattningsföretag ges enligt 11 kap. miljöbalken för att

- i befintligt markavvattningsföretag anlägga trumma i huvuddiket under projektvägen,
- anlägga nytt dike enligt ansökan
- avsluta det nya diket mot lilla lagunen med en ny trumma enligt ansökan

Länsstyrelsen yrkar i anslutning till det

- att markavvattningsföretaget Syrhåla By torrlägningsföretag av år 1915 ska upphävas samt
- att den nedre delen av huvuddiket som ska fyllas igen fram till lilla lagunen upphävs/rivs ut enligt ansökan,
- att en separat karta bifogas domen som visar alla tillägg och ändringar av tillståndet till markavvattningsföretaget Syrhåla dikningsföretag av år 2006 (se nedan).
- att det i domen anges vilken lutning det nya diket ska få samt vilket höjdläge den nedre nya trumman får (alternativt att detta ska redovisas till länsstyrelsen inom två månader efter att dike och trumma anlagts).

Länsstyrelsen tillstyrker att saneringsåtgärder genomförs i det s.k. dikesområdet enligt ansökan.

Länsstyrelsen yrkar på att dispens ges från förbudet i 4 § 4 artskyddsförordningen för skada på entitans livsmiljöer. Dispensen ges med stöd av 14 § artskyddsförordningen (2007:845) och bör förenas med villkor.

Länsstyrelsen tillstyrker att bifogad miljökonsekvensbeskrivning godkänns.

Länsstyrelsen avstyrker att verkställighetsförordnande beviljas.

Länsstyrelsens bedömning

Miljökonsekvensbeskrivningen

MKB:n bedöms vara tillräcklig för den prövning som ska göras.

Tillåtlighet m.m.

Allmänna hänsynsreglerna

Raffinaderiverksamhet har bedrivits på platsen sedan slutet av 1960-talet och verksamheten har tillståndsprövats vid flera tillfällen enligt miljölagstiftningen. Den nu aktuella ansökan avser befintlig och utökad verksamhet vid raffinaderiet med syfte att öka tillverkningen av förnybara produkter.

Processerna medför betydande utsläpp av bl.a. växthusgasen koldioxid även om användningen av raffinaderiets produkter bedöms kunna medföra minskade utsläpp av fossil koldioxid. Raffinaderiet omfattas av systemet med handel med utsläppsätter och tillståndet får inte förenas med villkor som syftar till att minska utsläppen av koldioxid (16 kap 2 c § miljöbalken).

För övrigt karakteriseras verksamheten bl.a. av stora utsläpp av VOC, kväveoxider och svaveldioxid till luft samt utsläpp till vatten samt betydande energiförbrukning. Delar av raffinaderiområdet utmärks även av förorenade områden. Inom ramen för tillståndsprövningen ska sanering av förorenade områden i de s.k. dikesområdet ske. Det aktuella diket – som utgör ett markavvattningsföretag – ska även delvis ledas om för att bättre säkerställa avledningen av avloppsvatten från reningsverket. Recipient för det behandlade avloppsvattnet är Rivö fjord i Göta älvs mynningsområde, utsläppet sker i direkt anslutning till Natura 2000 området Torsviken.

Miljöpåverkan från befintlig verksamheten är i flera avseenden betydande och förutsätter långtgående skyddsåtgärder även fortsättningsvis. Det finns betydande osäkerheter om den framtida produktionsinriktningen t.ex. när det gäller tillgång till förnybara råvaror och förutsättningar att t.ex. fånga in, lagra och/ eller nyttiggöra växthusgasen koldioxid. Liksom tillgången till förnybar el. För närvarande pågår också ett arbete med fördjupad översiktsplan för Västra Hisingen i Göteborgs kommun, som innefattar bl.a. utveckling av verksamheter i närområdet till raffinaderiet.

Länsstyrelsen förordar därför att tillståndet för verksamheten vid raffinaderiet tidsbegränsas och att tillståndet förenas med krav på en utredningsskyldig för att klargöra förutsättningarna för att ytterligare öka användningen av råvaror och blandningskomponenter m.m. av förnybart ursprung vid raffinaderiet. Vidare ska det tidsbegränsade tillståndet förenas med krav på skyddsåtgärder och lämpliga villkor. Se närmare under rubriken om tillståndet nedan och Länsstyrelsens förslag på villkor framgår under rubriken Villkor för verksamheten.

Den planerade utbyggnationen innebär omfattande anläggningsarbeten och sanering av förorenade områden i det s.k. dikesområdet, samt omläggning av dike som ingår i markavvattningsföretaget Syrhåla dikningsföretag av år 2006. För vissa arbeten krävs tillstånd enligt 11 kap miljöbalken. Det viktigt att nödvändiga skyddsåtgärder vidtas för att undvika utsläpp av föroreningar eller att störningar av betydelse uppstår t.ex. buller. Länsstyrelsen bedömer att det behöver föreskrivas vissa villkor om skyddsåtgärder i samband med att arbeten utförs, se under rubriken villkor nedan.

Gällande planer

Länsstyrelsen anser att verksamheten är förenlig med gällande planer.

Natur

Raffinaderiet är lokaliserat i nära anslutning till Natura 2000 området Torsviken. Då den sökta åtgärden inte innebär någon betydande förändring av utsläpp i förhållande till det nuvarande tillståndet, ser Länsstyrelsen därför inte att den ansökta verksamheten kommer ha någon ytterligare skadlig effekt på Natura 2000-området. Påverkan på Natura 2000-området bedöms därför inte vara ett hinder mot att ett tillstånd lämnas.

Utredningar har utförts när det gäller skyddade arter på Preemraff Göteborg och Länsstyrelsen bedömer att underlaget i ansökan i allt väsentligt är godtagbart och tillräckligt för att bedöma den ansökta verksamheten utifrån 4§ artskyddsförordningen.

När det gäller påverkan på arter bedömer Länsstyrelsen att den ansökta verksamheten kan innebära en risk för försämring av entitans bevarandestatus och att dispens enligt 14§ artskyddsförordningen behövs, men det bedöms finnas förutsättningar för att ge dispens i det här fallet. Villkor om utredning av kompensationsåtgärder ska fastställas, se LST A 3:3.

Dessutom ska villkor fastställas om fortplantningsområde för svart rödstjärt inom verksamhetsområdet. Störande arbeten under byggtiden enligt ansökan ska undvikas under häckningstid.

Miljö kvalitetsnormer

Vattenförekomsten Rivö fjord har beslutad miljö kvalitetsnorm Måttlig status med ett undantag för mindre stränga krav. Undantaget gäller endast den hydromorfologiska kvalitetsfaktorn morfologiskt tillstånd som direkt påverkas av hamnverksamheten. För resterande kvalitetsfaktorer som inte är direkt kopplade till hamnverksamhetens fysiska påverkan är normen god status. I nuvarande förvaltningscykel är vattenförekomsten uppdelad och lokalisering av sökande verksamhet finns i den norra delen Rivö fjord nord. Det är fortfarande samma miljö kvalitetsnorm beskriven ovan som gäller för vattenförekomsten.

Rivö fjord nord har måttlig status baserat på miljökonsekvenstyperna övergödning, morfologiska förändringar och kontinuitet, flödesförändringar samt SFÅ (Särskilt förorenande ämnen). Övergödning bedöms med hjälp av kvalitetsfaktorerna växtplankton och näringsämnen, som visar att näringsbelastningen är stor.

Sökanden presenterar påverkan på status och normer i sin ansökan och bedömningen görs på rätt sätt. De bedömer verksamhetens påverkan på normerna idag genom de utsläpp man haft samt den eventuellt framtida påverkan om ansökta villkor skulle utnyttjas fullt ut. Länsstyrelsen delar sökandens uppfattning om att verksamheten endast utgör en mindre del av de utsläpp som påverkar Rivö fjord nord. Men då vattenförekomsten ligger i risk att inte uppnå sin miljö kvalitetsnorm på grund av belastning av näringsämnen och det inte är tillåtet att försämra möjligheterna att uppnå normen, är det av stor vikt att alla källor minskar sina utsläpp genom att använda bästa teknik. Särskilt förorenande ämnen och prioriterade ämnen ska också beaktas.

Om den ansökta verksamheten bedrivs enligt ansökan och föreslagna villkor beaktas, bedöms verksamheten inte försvåra möjligheterna att uppfylla miljö kvalitetsnormen för vatten och utsläppet utgör med nuvarande underlag därför inget hinder för att tillåta den sökta utökningen av bolagets verksamhet.

Miljö kvalitetsnormerna för luftkvalitet kommenteras under respektive rubrik för utsläpp till luft.

Annan lagstiftning

Seveso

Preemraff Göteborg omfattas sedan tidigare av den högre kravnivån enligt lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor (Seveso). Befintlig säkerhetsrapport bifogas och ett addendum (tillägg) avseende HVO-projektet har tagits fram. En uppdaterad säkerhetsrapport, som omfattar Preemraff Göteborgs samtliga delar inklusive HVO-projektet, baserad på reviderade riskanalyser, kommer att tas fram i takt med detaljprojekteringen samt utbyggnaden sker, för att lämnas till berörda myndigheter senast sex månader före driftsstart av nya anläggningar. I kompletteringar till ansökan har vissa förtydliganden gjorts beträffande riskbedömningar inför den planerade utbyggnationen.

Efter gjorda kompletteringar har Länsstyrelsen inga erinringar mot beskrivningen av aktuella risker och hur risknivån anses påverkas vid ansökt verksamhet. Den övergripande risknivån bedöms inte utgöra hinder för att tillstånd medges. Behov av ytterligare riskreducerande åtgärder som kan bli aktuella, ska klargöras i det fortsatta arbetet med riskanalyser och nödvändiga riskreducerande åtgärder vidtas. Senast i samband med uppdatering av säkerhetsrapporten inför driftstart av nya anläggningar ska det redovisas.

Kulturmiljö

Den planerade utbyggnationen berör områden där det finns vissa fornlämningar enligt Riksantikvarieämbetets karttjänst "Fornsök". En arkeologisk utredning har inletts på Länsstyrelsen, dnr 431-49353-2020, i syfte att närmare klarlägga förekomsten av fornlämningar inför planerade anläggsarbeten enligt tillståndsansökan. Därefter kan det bli aktuellt att genomföra en arkeologisk förundersökning. Men för att göra en arkeologisk slutundersökning och ta bort fornlämningar och fyndplatser krävs ett lagakraftvunnet arbetsföretag t.ex. tillstånd enligt miljöbalken.

Vilken omfattning ska tillståndet ha och ska tillståndet tidsbegränsas?

Tillstånd för raffinaderiverksamheten

Processerna på raffinaderierna medför betydande utsläpp av bl.a. växthusgasen koldioxid. Länsstyrelsen ser positivt på att inriktningen i ansökan innebär ökad användning av råvaror m.m. av förnybart ursprung och att bolaget ligger i framkant i Västeuropa bl.a. när det gäller koldioxideffektivitet. Samtidigt framgår det av ansökan att utsläppen av fossil koldioxid från raffinaderiet ändå kommer att öka från ca 610 000 ton vid nollalternativet till ca 770 000 ton vid ansökt alternativ per år, främst beroende på ökad användning av naturgas för vätgasproduktion. Preemraff Göteborg utgjorde 2019 den tredje största utsläppskällan i länet (570 400 t).

Sedan 2018-01-01 har Sverige en lag som innebär att varje regering har en skyldighet att föra en klimatpolitik som utgår från de klimatmål som riksdagen har antagit. Det klimatpolitiska arbetet ska utgå från det långsiktiga målet att Sverige senast år 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp. Regeringen framhåller i den klimatpolitiska handlingsplanen för mandatperioden att om Sverige effektivt ska medverka till att begränsa den globala uppvärmningen till 1,5 grader behöver utsläppskurvan luta brant nedåt i närtid.¹ När målet är noll nettoutsläpp behöver alla aktörer ta ansvar för en faktisk utsläppsminskning, annars behöver en sektors ökade utsläpp kompenseras av en motsvarande minskning i en annan sektor.

Kraftfulla åtgärder kommer att krävas i ett förhållandevis kort tidsperspektiv - även inom industrin - för att öka användningen av förnybara energikällor och råvaror och bl.a. därigenom begränsa utsläppen av växthusgaser och på längre sikt även uppnå negativa utsläpp. Även möjligheterna att avskilja, lagra och transportera koldioxid kommer att vara avgörande.

¹ <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2019/12/prop.-20192065/>

Styrmedel för att minska utsläppen av växthusgaser

Bolaget anger att ansökt produktion beräknas minska utsläppen av koldioxid i användarledet med ca 2 500 000 ton jämfört med användning av vanlig diesel. Samtidigt bör i så fall tilläggas att produktionen vid raffinaderiet enligt ansökan totalt sett bedöms orsaka ett utsläpp i användarledet motsvarande ca 15 000 000 ton koldioxid utifrån en uppskattning av uppgifter som redovisas i Bilaga A (s 16) i ansökan. Vidare bör också påpekas att minskningar av utsläppen i användarledet som sker i Sverige är främst en följd av regeringens reglering av vilka fordonsbränslen som får säljas. Den nyss beslutade reduktionsplikten innebär att drivmedelsleverantörer varje år måste minska växthusgasutsläppen från bensin och diesel genom inblandning av hållbara biodrivmedel. Reduktionsplikten är ett av de styrmedel som regeringen aviserade i den klimatpolitiska handlingsplanen, som ett steg i att klara klimatmålen.

För verksamheter, såsom den nu aktuella verksamheten, som omfattas av handeln med utsläppsrätter (EU:s ETS) får tillstånd inte förenas med villkor som syftar till att minska utsläppet av koldioxid (16 kap. 2c § miljöbalken). Samtidigt innebär hushållningsprincipen 2 kap. 5 § miljöbalken att verksamhetsutövare ska hushålla med energi och i första hand använda förnybara energikällor.

Länsstyrelsen bedömer att EU:s ETS inte bidrar i tillräcklig utsträckning för att nå de uppsatta klimatmålen. Regeringen och Klimatpolitiska rådet lyfter att även efter att regelverket skärps för perioden 2021-2030 så är takten för låg. Ytterligare åtgärder måste vidtas för att nå klimatmålen och även i övrigt för att begränsa miljöpåverkan från den här typen av verksamhet.

Åtgärder enligt ansökan

Av ansökan framgår även att Preems övergripande klimatmål är att bli världens första klimatneutrala petroleum- och biodrivmedelsföretag, med nettonollutsläpp vid raffinaderierna senast år 2040 och nettonollutsläpp sett till hela värdekedjan innan år 2045. Till 2030 planerar Preem att investera i förnybar produktion om ca 5 Mm³ förnybara drivmedel och produkter per år. Men bolaget framhåller att EU:s ETS nedtrappningstakt måste beaktas och att det bl.a. krävs ytterligare lagstiftningsåtgärder för genomförande av nödvändiga åtgärder samt att deras raffinaderier är bland de mest koldioxideffektiva raffinaderierna i Västeuropa och att så stor produktionskapacitet som möjligt bör förläggas till deras anläggningar. En nedtrappning av användningen av fossila råvaror måste enligt bolaget ske på ett sätt som möjliggör fortsatt finansiell stabilitet. Därför är det enligt bolaget inte möjligt att reglera genomförandet i tillstånd enligt miljöbalken.

Motiv för tidsbegränsat tillstånd

Av ansökan framgår att efterhand som tillgången på förnybara råvaror ökar avser bolaget att reducera importen av råolja och råoljebaserade matnings- och blandningskomponenter på raffinaderiet i Göteborg. Den nu ansökta produktionskapaciteten när det gäller bioråvaror motsvarar ca 1,6 Mt per år, inräknat s.k. biocrude som kan ersätta råolja direkt. För att realisera bolagets planer på nettonollutsläpp till 2040 kommer det enligt Länsstyrelsens mening att krävas ytterligare tillståndsansökningar för om- eller utbyggnation för ökad produktionskapacitet i det avseendet. Även andra åtgärder behöver vidtas, t.ex. koldioxidinfångning med CCS-teknik. Det framgår också av bolagets komplettering daterad 2019-12-27 att man förutser kompletterande tillståndsansökningar. Men någon tydlig plan för genomförande eller åtagande i det hänseendet har som framgår ovan inte redovisats.

Sökanden pekar på att det finns en lång rad osäkerheter kring en framtida ökad produktion av förnybara bränslen och att det bidrar till att man i nuläget inte är beredd att göra några ytterligare åtaganden i det avseendet. I och med beslutet om reduktionsplikt kan det förutses att det kommer finnas en efterfrågan på förnybara bränslen och införandet av gröna kreditgarantier kopplat till investeringar som ger minskade klimatutsläpp de närmaste åren, bidrar till att underlätta en omställning från fossilt till förnybart. Detta bör enligt Länsstyrelsens uppfattning undanröja en del av osäkerheterna som bolaget åberopar och tala för att en plan för ökad användning av förnybara råvaror bör kunna redovisas. Nämnas kan också att Klimatpolitiska rådet rekommenderar Petroleum- och biodrivmedelsbranschen och andra branscher som ingår i regeringsinitiativet Fossilfritt Sverige² att omsätta sina ambitioner i handlingsplaner för stegvis genomförande³. Länsstyrelsen är samtidigt medveten om att andra osäkerhetsfaktorer måste beaktas t.ex. tillgång till förnybara råvaror när efterfrågan i det avseendet ökar i omvärlden, tillgång till förnybar el, teknik och infrastruktur för infångning och lagring/nyttiggörande av koldioxid m.m.

Miljöpåverkan från befintlig verksamhet är betydande, raffinaderiet utgör en dominerande utsläppskälla i länet även när det gäller bl.a. svavel, kväveoxider och VOC. Energiförbrukningen är omfattande. Raffinaderiområdet präglas av förorenade områden i ganska stor utsträckning och under senare år har det konstaterats att det finns en PFAS/PFOS -problematik på platsen. Ytterligare skyddsåtgärder behövs i framtiden.

Det pågår ett arbete med fördjupad översiktsplan för delar av västra Hisingen i Göteborgs kommun, med bl.a. planering för utveckling av verksamheter i närområdet till raffinaderiet. Klagomål på lukt och buller från hamnar och industrier på Hisingen förekommer relativt frekvent från närboende, trots en medvetenhet hos berörda verksamheter och att skyddsåtgärder vidtas fortlöpande. Framtida bostadsbyggande och utveckling av verksamheter i området kan ha betydelse för befintlig verksamhet i området.

Länsstyrelsen anser, mot bakgrund av ovanstående omständigheter och de osäkerheter som lyfts i ansökan, att ett tillstånd som gäller tillsvidare inte kan medges. Länsstyrelsen tillstyrker ansökan under förutsättning av att tillståndet tidsbegränsas med stöd av bestämmelsen i 16 kap. 2 § miljöbalken. Det har i flera rättsfall lagts fast att en tidsbegränsning är en del av tillståndet och inte utgör något villkor för verksamheten⁴. Länsstyrelsen gör därför bedömningen att begränsningen i 16 kap. 2 c § miljöbalken inte utgör något rättsligt hinder mot att tidsbegränsa Preems tillstånd.

Av bestämmelsen i 16 kap 2 § miljöbalken framgår inte i vilka fall ett tillstånd bör tidsbegränsas. Av miljöbalkens förarbeten framgår dock att det var lagstiftarens avsikt att tillstånd i ökad utsträckning skulle meddelas för begränsad tid. Vidare anges att tidsbegränsade tillstånd bör användas när det finns behov av det och att det framför allt bör gälla stora miljöfarliga verksamheter som har en kraftig miljöpåverkan.⁵ I praxis har möjligheten till tidsbegränsning hittills utnyttjats relativt sällan och då främst för verksamheter som vindkraft och bergtäkter. Det förekommer även uttalanden från

² <http://fossilfritt-sverige.se/fardplaner-for-fossilfri-konkurrenskraft/>

³ <https://www.klimatpolitiskaradet.se/rapport-2020/>

⁴ se MÖD 2009:40 och Mark och miljööverdomstolens dom den 29 maj 2015 i mål nr M 2942-15.

⁵se prop. 1997/98:45, del 1, s. 344 f. och s. 478 ff.

prövningsinstanserna i enskilda mål om att huvudregeln är att tillstånden inte ska tidsbegränsas, om det inte finns skäl som talar för en begränsning⁶.

Det finns, enligt Länsstyrelsens bedömning, i det här fallet flera skäl som talar för en tidsbegränsning. Det är fråga om en stor verksamhet som har en kraftig miljöpåverkan och det är även en typ av verksamhet där samhällets miljökrav kan förväntas successivt ändras och skärpas och där det pågår forskning och utveckling kring ny teknik bl.a. CCS. Länsstyrelsen har förståelse för att Preem har behov av att förutsättningar för att bedriva verksamheten i ett längre tidsperspektiv är klarlagda. Men varken detta behov eller det förhållande att tidsbegränsning hittills i praxis inte varit vanligt förekommande, utgör i det här fallet skäl att lämna bolaget ett tillstånd som gäller tillsvidare. De skäl som talar för en tidsbegränsning väger, enligt Länsstyrelsens bedömning tyngre.

Med en tillståndstid på ca 15 år - som Länsstyrelsen förordar - bedöms det inte uppkomma hinder för bolaget att planera och söka tillstånd för fortsatt verksamhet och genomförande av de ytterligare åtgärder som behövs för en framtida ökad produktion av förnybara produkter och begränsning av utsläppen av växthusgaser, så att bl.a. bolagets målsättning om nettonollutsläpp på raffinaderiet till 2040 kan uppnås samt att miljöpåverkan även i övrigt begränsas.

Samtidigt är det angeläget att förutsättningarna för att öka användningen av förnybara råvaror klarläggs så snart som möjligt med tanke på behovet åtgärder för att nå klimatmålen. Därför bör det tidsbegränsade tillståndet förenas med en utredningsskyldighet i det avseendet. Med utgångspunkt från bolagets redovisade planer att till 2030 investera i förnybar produktion om ca 5 Mm³ förnybara drivmedel och produkter per år och målsättningen att uppnå nettonollutsläpp på raffinaderierna till 2040 bör det även ligga i bolagets intresse. Det bidrar till viktigt underlag när det gäller inriktningen på den framtida verksamheten vid raffinaderiet och vid samråd för kommande tillståndsprövningar, liksom klargör behov av andra åtgärder etc som kan ha betydelse för att i det här fallet uppnå nettonollutsläpp m.m. Som framgår ovan har Klimatpolitiska rådet rekommenderat branschen att omsätta sina ambitioner i handlingsplaner för stegvis genomförande⁷.

I bolagets ändringstillstånd för ny vätgasanläggning (HPU) 2017-03-30, M 2840 -16, bedömdes det som rimligt att ställa krav på vissa utredningsinsatser i syfte att byta ut fossila råvaror mot förnybara, med hänvisning till hushållningsbestämmelserna i 2 kap 5§ i miljöbalken. Tillståndet förenades med ett delegationsvillkor till tillsynsmyndigheten. Motsvarande resonemang bör kunna tillämpas även det här ärendet.

Direktutlastning bensin

Direktutlastning av bensin vid raffinaderiet regleras genom dom 2010-10-12. Totalt får 4990 m³ lastas ut per år. Det framgår inte vilken omfattning som direktutlastningen ska ha enligt ansökan. Det bör klargöras, liksom behovet av skyddsåtgärder, villkor i det avseendet m.m.

Tillstånd enligt 11 kap miljöbalken, markavvattning m.m.

Dikningsföretag

I det aktuella området finns sedan tidigare ett gammalt dikningsföretag Syrhåla By torrläggningsföretag av år 1915 och sedan år 2006 Syrhåla dikningsföretag av år 2006.

⁶ Se exempelvis Miljööverdomstolens dom den 20 december 2007 i mål nr M 1631-07

⁷ <https://www.klimatpolitiskaradet.se/rapport-2020/>

Enligt vad Länsstyrelsen erfar så är inte det gamla dikningsföretaget upphävt. Det nya diket och ändringar av befintligt dike medför en ändring av markavvattningsföretaget som bör prövas i denna ansökan. Dispens krävs enligt markavvattningsförbudet [förordning (1998:1388) om vattenverksamhet 4§]. Vid omprövning kan mark- och miljödomstolen även pröva dispens för markavvattning enligt Naturvårdsverkets vägledning om markavvattning.

Länsstyrelsen yrkar att markavvattningsföretaget Syrhåla By torrlägningsföretag av år 1915 ska upphävas samt att en separat karta bifogas domen som visar alla tillägg och ändringar av tillståndet till markavvattningsföretaget Syrhåla dikningsföretag av år 2006. Dessutom ska det i domen anges vilken lutning det nya diket ska få samt vilket höjdläge den nedre nya trumman får (alternativt att detta ska redovisas till länsstyrelsen inom två månader efter att dike och trumma anlagts).

Villkor för verksamheten

Länsstyrelsen yrkar att följande villkor ska gälla för verksamheten. Förslagen utgår från *bolagets redovisade förslag* och Länsstyrelsens förslag inleds med LST och därefter löpande sifferbeteckning.

Driften av raffinaderiet

Slutliga villkor

1. Allmänt villkor

1.1 Om inte annat följer av övriga villkor ska verksamheten bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad bolaget i ansökningshandlingarna och i övrigt uppgett eller åtagit sig i målet.

2. Hushållning med energi

2.1 Bolaget ska hushålla med energi och optimera energianvändningen i verksamheten. Energiaspekter ska beaktas vid utbyte och underhåll av utrustning och anläggningsdelar.

LST 2.2 Bolaget ska senast 2 år efter att tillståndet fått laga kraft och tagits i anspråk ge in en åtgärdsplan/energihushållningsplan till tillsynsmyndigheten. Av planen ska framgå vilka åtgärder som – oavsett avskrivningstid- är tekniskt möjliga att genomföra samt kostnaderna och energibesparingen för dessa. I redovisningen ska ingå kostnadskalkyler omfattande åtminstone total investeringskostnad och återbetalningstid. Åtgärdsplanen ska fortlöpande revideras och vart fjärde år, eller med annat intervall som tillsynsmyndigheten bestämmer, lämnas in till tillsynsmyndigheten.

Motivering:

Enligt miljöbalkens hänsynsregler ska alla som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd hushålla med råvaror och energi. Vid bedömning av vilka energihushållningsåtgärder som är möjliga och lämpliga att besluta om, ska förutom energibesparing och kostnad, även påverkan på processer, produktkvalitet och miljö m.m. beaktas. Villkor kan vara mera långtgående än vad som är lönsamt från enbart företagsekonomiska utgångspunkter.

Bolaget hänvisar i ansökan främst till de åtgärder som identifierats i energikartläggningar som genomförs inom ramen för lagen om energikartläggning i stora företag (2914:266). Underlaget i ansökan utgår från kartläggning 2016. Redovisning sker också i den årliga miljörapporten av aktuella åtgärder.

Länsstyrelsens synpunkter kvarstår om att principerna för bedömning av vilka åtgärder som är kostnadseffektiva och därmed prioriterade att genomföra är oklara t.ex. hur miljöaspekterna beaktas, och hur man säkerställer att föreslagna åtgärder utvärderas i bl.a. det avseendet. En ganska stor del av redovisade åtgärder är stopprelaterade och påverkas av planerad utbyggnation, men energibesparingstakten kan vid jämförelse med det nationella målet för energieffektivisering, som anger att energianvändningen ska vara 50 % effektivare 2030 jämfört med 2005, tyckas långsam.

Länsstyrelsen anser att energikartläggningar ska genomföra regelbundet. Efter utförd energikartläggning ska en åtgärdsplan tas fram och redovisas till tillsynsmyndigheten. Villkor bör fastställas om det för att säkerställa ett effektivt åtgärdsarbete. Av planen ska framgå vilka åtgärder som – oavsett avskrivningstid- är tekniskt möjliga att genomföra samt kostnaderna och energibesparingen för dessa. I redovisningen ska ingå kostnadskalkyler omfattande åtminstone total investeringskostnad och återbetalningstid. Åtgärdsplanen ska fortlöpande revideras och hållas aktuell. Tillsynsmyndigheten ska ges möjlighet att besluta om rimliga åtgärder framtagna inom ramen för åtgärdsplanen/energiushållningsplanen.

Bolagets villkor 2.1 om hushållning med energi och optimering av energianvändningen generellt i verksamheten tillstyrks.

Utsläpp till luft

3. Utsläpp till luft av svavel

LST 3.1 Det totala utsläppet av svavel från raffinaderiverksamheten får fram till GHT etapp 2 tas idrift, som årsmedelvärde, inte överstiga 100 ton S/år.

3.2 Svavelhalten i använd brännolja får i medeltal per år inte överstiga 0,5 %.

LST 3.3 Svavelåtervinningsanläggningarna ska fram till GHT etapp 2 tas i drift, drivas med en verkningsgrad (återvinningsgrad) om minst 99,5% som årsmedelvärde.

Återvinningsgraden/verkningsgraden ska beräknas som mängd producerat svavel/ (producerat svavel + utsläpp av svavel inklusive fackling av surgas).

Motivering:

När det gäller utsläpp av SO_x utgjorde Preemraff Göteborg 2019 den femte största punktkällan i länet. Vid jämförelse med MKN är halterna av SO₂ låga i omgivningsluften i Göteborg, men av ansökan framgår att vid s.k. nödfackling (nollalternativet) kan dygnsmedelhalter uppstå som är i nivå eller högre än WHO:s riktklinjer, inte bara på raffinaderiområdet utan även vid närmaste bostäder. Vid ansökt alternativ bedöms halterna bli lägre.

Det historiska nedfallet av försurande ämnen har varit störst i sydvästra Sverige. Nedfallet har minskat kraftigt under senare år, men markerna är inte återställda från det historiskt höga svavelnedfallet och miljö kvalitetsmålet Bara naturlig försurning kommer inte att kunna nås i länet med befintliga och beslutade åtgärder. Även om bidraget från Preemraff Göteborg bedöms vara litet jämfört med det totala nedfallet i

länet finns det anledning att begränsa utsläppen även från punktkällor så långt det är möjligt.

Det är således angeläget att utsläppen av svavel hålls nere så långt som möjligt, inte bara med tanke på MKN för luftkvalitet och för att undvika direkta störningar i form av höga halter av svavel i närområdet till raffinaderiet, utan också för miljömålet *Bara naturlig försurning*.

Nuvarande begränsningsvärde för utsläpp av svavel är 260 t S per år som treårsmedelvärde. Sökande yrkar nu på 150 t S per år, som medelvärde för senaste tre gångna kalenderår. Enligt ansökan har de *totala* utsläppen under senare år varierat mellan ca 15 - 64 t S per år (Komplettering 2019-12-27, s 28). Sökande anser att det främst med hänsyn till befarade driftstörningar i svavelåtervinningen behövs stor marginal till begränsningsvärdet. Möjligheten att i större utsträckning använda högsvavlig råolja anges också som skäl för den väl tilltagna utsläppsnivån.

Det är positivt att sökande yrkar på lägre utsläppsnivåer jämfört med nuvarande villkor, men aktuella utsläpp av svavel på årsbasis ligger som framgår ovan avsevärt lägre än det nu yrkade värdet på 150 t. Under senare år har problem i svavelåtervinningen orsakats bl.a. av låg svavelbelastning delvis som följd av ökad användning av förnybara råvaror, vilket orsakat haverier och driftstörningar som lett till ökade utsläpp från anläggningen. Åtgärder har vidtagits för att motverka detta och ytterligare insatser planeras inför idrifttagning av GHT etapp 2 och GFU för att säkerställa anläggningens funktion. Med dessa åtgärder och ett fortlöpande arbete för att undvika driftstörningar och säkerställa svavelåtervinningens tillgänglighet m.m. bedöms inte utsläppen i samband med driftstörningar behöva bli så omfattande att det motiverar en så stor marginal till villkorsvärdet som sökande yrkar.

För övrigt dominerar utsläppen från förbränning i pannor och ugnar. Utsläppen från förbränning påverkas främst av svavelhalten i bränslet (huvudsakligen bränngas). Uppföljning sker på skorstensnivå, endast där en anläggning har egen skorsten kan det ske på anläggningsnivå. Utsläppsnivåerna ligger i allmänhet i mitten av BAT ael 5-35 mg SO_x/Nm³ (BAT 36). Sedan 2019 tillämpas BAT 58 integrerad utsläppshantering, vilket innebär ett viktat gränsvärde som är något högre. Åtgärder för att begränsa utsläppen till den lägsta nivån av BAT ael har översiktligt utretts och kostnaderna bedöms uppgå till ca 250 - 400 kr per kilo reducerat svavel, vilket sökanden inte anser skäligt.

Mot bakgrund av ovanstående bör den totala utsläppsnivån i nuläget kunna begränsas ytterligare och högst uppgå till 100 t S per år, räknat som årsmedelvärde. Men villkoret om utsläppta mängder svavel bör kopplas till idrifttagningen av GHT etapp 2, eftersom utsläppta mängder totalt sett även kan påverkas av de planerade förändringar som ska genomföras i svavelåtervinningen. Se villkor LST 3.1. Andra åtgärder kan eventuellt också behöva utredas närmare. Därefter ska en provotid gälla därefter, se LST U1 med provisoriska föreskrifter med motsvarande utformning som LST 3.1.

Villkor 3.2 om högsta svavelhalt i använd brännolja bör bestämmas enligt sökandes förslag.

Med hänsyn till svavelåtervinningens betydelse för utsläppen av svavel från raffinaderiet och möjligheterna att bl.a. hålla nere de totala utsläppen och undvika störningar i närområdet, ska villkor om anläggningens verkningsgrad (återvinningsgrad) fastställas. All drift ska omfattas i syfte att begränsa driftstörningar m.m. och därmed

utsläpp. Verkningsgraden ska beräknas enligt följande: mängd producerat svavel / (producerat svavel + utsläpp av svavel inklusive fackling av surgas).

Nuvarande villkor om verkningsgrad på 99,5 % (räknat som riktvärde per månad), bedöms inte vara ändamålsenligt med tanke på förhållandena t.ex. vid revisionsstopp och vissa förekommande driftstörningar. Länsstyrelsen föreslår att verkningsgraden ska fastställas till 99,5% som *årsmedelvärde*. Det innebär en mildring jämfört med tolkningen av nuvarande villkor eftersom tidsperioden förlängs betydligt och stopp, driftstörningar m.m. under kortare perioder ett enskilt år bör då kunna hanteras utan risk för villkorsöverskridande. Under de senaste åren har verkningsgraden på årsbasis varit > 99,5 % inklusive all drift. Eventuellt kan villkoret kompletteras med en delegation till tillsynsmyndigheten att medge undantag från begränsningsvärdet i samband med planerade stopp. Se sökandes yrkande på delegation till tillsynsmyndigheten om mildring av villkor m.m. vid revisionsstopp D 1.

När det gäller utredningsuppdrag U1 är det oklart vid vilken tidpunkt idriftsättning av GHT etapp 2 planeras att ske och när utredningar och förslag på slutliga villkor ska lämnas efter att GHT etapp 2 har tagits idrift. Utredningsuppdrag U1 bör förtydligas i den delen, se LST U1. Under den efterföljande provotiden bör en provisorisk föreskrift fastställas med motsvarande utformning som LST 3.3 ovan.

Synpunkterna om olika rapporteringskrav när det gäller BAT ael (normal drift) och villkor som omfattar all drift, utgör inte skäl för att fastställa villkor om verkningsgrad enbart vid normal drift.

4. Utsläpp till luft av kväveoxider m.m.

När det gäller utsläpp av kväveoxider föreslår Länsstyrelsen i likhet med bolaget en provotid, men att den utökas till att omfatta även befintlig verksamhet, se Länsstyrelsens förslag LST U 2 med provisoriska föreskrifter nedan.

LST 4.2 SCR-anläggningar och annan utrustning för rening av kväveoxider i förbränningsgaser ska drivas under optimala förhållanden och med så hög tillgänglighet som möjligt. Ammoniakslip från SCR-anläggningar får vid normal drift inte överstiga 5 ppm i den reade förbränningsgasen.

Motivering:

När det gäller utsläpp av NO_x utgjorde Preemraff Göteborg 2019 den tredje största punktkällan i länet.

När det gäller MKN för kvävedioxid visar resultaten från spridningsberäkningarna i ansökan att beräknade haltbidrag från Preemraff Göteborgs verksamhet (process + transporter) utgör ca 6 % av årsmedelhalterna, 23 % av dygnshalterna (98-percentil) och 38 % av timhalterna (98-percentil) vid Södra Biskopsgården vid ansökt alternativ. Miljökvalitetsnormen för kvävedioxid bedöms inte överskridas i Södra Biskopsgården, men generellt är halterna höga i Göteborg. MKN representerar bara en lägsta godtagbar nivå och negativa hälsoeffekter förekommer även vid halter under MKN. Preems utsläpp bidrar till en stor andel av halterna vid de närbelägna bostadsområdena. Enligt vad Länsstyrelsen erfar är det sällan en enskild verksamhetsutövare står för en sådan stor andel av totalhalterna i ett bostadsområde. Det är därför angeläget att minimera utsläppen av kväveoxider från Preemraff.

Nedfall av kväve bidrar till både övergödning och försurning av mark och vatten. Kvävenedfallet i Västra Götaland är högre än den kritiska belastningen för gran- och

tallskog (5 kg N/ha/år) och i nivå med den kritiska nivån för lövskog (10 kg N/hektar/år). De totala utsläppen av kväveoxider i Västra Götalands län var drygt 18000 ton år 2018 (exkl. utrikes transporter). Västra Götalands regionala miljömål, som bygger på Sveriges åtagande enligt takdirektivet, har som målsättning att utsläppen ska minska till 8700 ton år 2030. En ökning av utsläppen från Preemraff Göteborg är inte i linje med målsättningarna. Även om bidraget från Preemraff Göteborg bedöms vara litet jämfört med det totala nedfallet i länet finns det anledning att begränsa utsläppen även från punktkällor så långt det är möjligt.

BAT ael för utsläpp av kväveoxider ligger mellan 30-150 mg/Nm³ (30-100 mg/Nm³ nya förbränningsenheter) [BAT 34, tabell 10]. Vid prövning ska dock förutsättningarna att klara det nedre intervallet för BAT ael utredas och redovisas.

Preemraff Göteborg tillämpar integrerad utsläppsteknik för utsläpp av NO_x (BAT 57). Trots detta ligger utsläppsvärdet i nivå med den övre gränsen på 150 mg NO_x/Nm³ vissa månader. Redovisningen tyder på att det är de höga halterna i Skorsten 1 som är den huvudsakliga orsaken. Uppföljning av utsläpp sker främst på skorstensnivå och endast anläggningar med separat skorsten kan redovisas på anläggningsnivå. När det gäller de dominerande utsläppskällorna framgår av ansökan att Skorsten 1 – dit flera ugnar och pannor är anslutna (161 MW) - typiskt sett har utsläpp på 125 - 175 mg/Nm³. Byte av brännare på ugn 1F-1 som är ansluten till skorsten 1 är beslutat, men planeras tidigast 2025 och kostnader för installation av SCR för 1F-1 har utretts översiktligt. Skorsten 2 – dit ett antal andra ugnar och pannor är anslutna (225 MW) - har utsläpp på 50-70 mg NO_x/Nm³. Övriga ugnar och pannor med separata skorstenar ligger typiskt på utsläpp 60-84 mg/Nm³. Inga ytterligare åtgärder planeras för dessa anläggningar, utöver en allmän översyn av övervakning (bättre analysatorer) och styrning av ugnar, i syfte att optimera driften och därigenom få bättre energieffektivitet och minskade NO_x-halter.

Av ansökan framgår de olika anläggningarnas NO_x-specifikation kopplat till förekomsten av låg-NO_x brännare och SCR och det framgår att specifikationerna i de flesta fallen ligger i mitten eller i det övre intervallet för BAT ael. Av komplettering daterad 2020-04-24 framgår också att vissa anläggningar har högre utsläpp än angiven NO_x-specifikation. Sökanden förordar en prövotid för fortsatta utredningar i det här avseendet.

Under den senaste tiden har tillgänglighet och funktion på SCR-anläggningarna tidvis varit försämrade, vilket lett till ökade utsläpp av NO_x. Brister i och behovet av översyn av analysatorer har diskuterats under flera år inom ramen för tillsynen och vissa åtgärder har genomförts under senare år i syfte att förbättra tillgänglighet och funktion. Vilken effekt detta bedöms ge är inte närmare redovisat i ansökan.

Länsstyrelsen anser att det finns ett omfattande åtgärdsbehov i befintlig verksamhet, inte bara efter idriftsättning av de nya HVO-anläggningarna. Under rådande omständigheter nödgas Länsstyrelsen godta fortsatta utredningar även när det gäller befintlig verksamhet, men anser att utredningsuppdrag och provisoriska villkor i det här fallet ska ha en delvis annan utformning än sökandes förslag. Det är angeläget att åtgärder vidtas i befintlig verksamhet så snart som möjligt och det saknas anledning att koppla prövotidsutredningarna i den delen till idrifttagningen av HVO-projektet. Det senare kommer att innebära viss ökad förbränning och därigenom ökade utsläpp och det finns skäl att utreda utsläppen av NO_x ytterligare i samband med idrifttagning av nya anläggningar, men det bedöms kunna ske utan direkt koppling till åtgärder som rör befintlig verksamhet. Se förslag på utredningsuppdrag, LST U2.

Bolaget yrkar på ett totalutsläpp av NOx på 365 ton/år som ett treårsmedelvärde, vilket motsvarar det maximala utsläppet i det spann Preem redovisat ”efter HVO-start” på 220–365 ton NOx/år. Sedan år 2015 har treårsmedelvärdena för totala utsläpp från verksamheten varit mellan 223–250 ton/år. De nya delarna har angivits ge cirka 40 ton/år extra i utsläpp inklusive driftstörningar. Länsstyrelsen anser mot bakgrund av detta att utsläppsnivån i det yrkade villkoret är omotiverat högt och yrkar istället på ett totalutsläpp på högst 300 t per år som årsmedelvärde under provotiden.

Som framgår ovan har tillgänglighet och funktion på SCR-anläggningarna tidvis varit dålig under senare tid. Det har lett till ökade utsläpp – vid bortfall av 5-SCR skorsten 2 har utsläppen bedömts öka med ca 6-7 t NOx per månad – vilket över tid kan ge betydande utsläpp. Viss översyn har skett när det gäller tillsyn, prioritering etc i syfte att förbättra förhållandena. Länsstyrelsen anser att det finns anledning att nu fastställa villkor om att SCR-anläggningar och annan utrustning för rening av kväveoxider i förbränningsgaser ska drivas under optimala förhållanden och med så hög tillgänglighet som möjligt. Se villkor LST 4.2 ovan.

5. Utsläpp till luft av kolväten (VOC)

5.1 Preem AB ska med lämplig detektionsutrustning återkommande spåra läckage av kolväten från ventiler, flänsförband, pumpar och övrig processutrustning inom processarea, tankområden omfattande bl.a. tätningar och andra läckagepunkter på flytande tak, bergrum, vattenrening, utlastningsanordningar m.m. samt snarast vidta de reparationer, kompletteringar, utbyten och annat som kan krävas med anledning av upptäckt läckage.

5.2 Preem AB ska fortlöpande vidta åtgärder för att minska utsläppen av kolväten till luft från verksamheten. För att minimera utsläppen av kolväten från nya anläggningsdelar eller komponenter som ersätter gamla, ska bolaget välja utrustning så att BAT-slutsatser uppfylls.

LST 5.3 Övervakning och mätningar av diffusa utsläpp av VOC ska årligen genomföras med SOF (Solar Occultation Flux), DIAL (Differential Absorption Lidar) eller annan likvärdig metod. Tillsynsmyndigheten får medge att det sker mer sällan om det är motiverat. Bolaget ska följa utveckligen avseende metoder att detektera och mäta kolväteemissioner till luft.

LST 5.4 Bolaget ska utifrån resultat av mätningar, planering och uppföljning av åtgärder m.m. vart tredje år, eller med annat intervall som tillsynsmyndigheten bestämmer, upprätta och till tillsynsmyndigheten lämna in en plan för fortlöpande kartläggning och utsläppsbegränsande åtgärder avseende VOC. Av planen ska framgå vilka åtgärder som – oavsett avskrivningstid – är tekniskt möjliga att genomföra, samt kostnaderna och VOC-minskningen för dessa. I redovisningen ska ingå kostnadskalkyler omfattande åtminstone total investeringskostnad och kostnad per kg renat VOC. Av planen ska framgå vilka kartläggningsinsatser och åtgärder som bolaget avser att vidta under kommande år och vilka som planeras att vidtas på längre sikt samt vilka utsläppsminskningar som kan antas bli följden av åtgärderna. Bolaget ska senast 1 år efter att tillståndet fått laga kraft och tagits i anspråk ge in en första åtgärdsplan avseende VOC till tillsynsmyndigheten.

Motivering:

Preemraff Göteborg utgjorde 2019 den näst största utsläppskällan i länet när det gäller VOC. Västra Götalands regionala miljömål, som bygger på Sveriges åtagande enligt takt direktivet, har som målsättning att utsläppen ska minska till år 2030.

Precis som det beskrivs i ansökan MKB:n är det svårt att bedöma miljö- och hälsoeffekter utifrån den totala halten VOC i omgivningen då enskilda VOC har olika egenskaper. Tillsammans med områdets bakgrundshalt samt utsläpp från övriga industrier i området är det inte osannolikt att miljömålets precisering överskrids vid närmaste bostäder. Utsläpp av VOC bidrar även till bildningen av marknära ozon. Ozonbildning tas inte upp i MKB:n med hänvisning till att halterna av ozon i första hand är en effekt av långdistanstransporterade luftmassor. Länsstyrelsen instämmer delvis i detta, men vill tillägga att det finns en regional ozonbildning och att det inte är osannolikt att en så pass stor utsläppskälla som Preemraff kan bidra till denna i någon mån. Därför är det angeläget att åtgärder vidtas för att begränsa utsläppen av VOC.

En åtgärdsplan för VOC beslutades i deldom 2008-08-21. Den har därefter genomförts i princip under en 10-årsperiod och utsläppen bedöms ha reducerats med ca 30 % jämfört med innan åtgärdsplanen. Visst fokus har varit på råoljetankarna. Vissa ytterligare åtgärder har vidtagits därefter bl.a. har flera tankar försetts med flytande inre tak i samband med anpassning till lagring av förnybara råvaror, byte av tätningar har skett på flera av 200-tankarna m.m. Av ansökan framgår svårigheter med uppföljning av åtgärder, brister i bl.a. taktätningar och att ytterligare utredningar behövs men att det inte är möjligt inom ramen för den pågående tillståndsprocessen, utan det bör istället hanteras inom ramen för tillsynen. Under 2020 har, efter krav på kompletteringar, undersökningar med VOC-kamera ändå genomförts och en översiktlig åtgärdsplan med fokus på tankar har redovisats, som bedöms kunna ge en utsläppsminskning på ca 10-15% jämfört med nuvarande medelnivå när det gäller utsläpp av VOC. Rutiner för uppföljning m.m. ska förbättras och vissa ytterligare åtgärder ska utredas.

Utsläppen av VOC är fortfarande betydande och Länsstyrelsen har inom ramen för tillsynen enligt miljöbalken uppmärksammat vikten av att följa upp genomförda åtgärder på tankarna under arbetet med åtgärdsplanen, men det har i praktiken endast gjorts i begränsad omfattning. Jämförelse mellan resultat av mätningar enligt SOF-metoden och aktuella driftförhållandena på raffinaderiet har endast i undantagsfall kunnat göras, därför saknas närmare underlag om VOC-utsläpp vid olika förhållanden. Läcksökningsprogrammet med s.k. sniffers sker kampanjvis två gånger per år. Av ansökan framgår det att det fungerar bäst för små koncentrerade utsläpp som är lättåtkomliga, för tankanläggningar krävs andra tekniker för att genomföra detaljerad läcksökning t.ex. VOC-kamera. Tidigare åtagande om att använda s.k. VOC-kamera - inledningsvis i samverkan med raffinaderiet i Lysekil – har dock inte fullföljts. Länsstyrelsen anser att det krävs ett mera systematiskt åtgärdsarbete jämfört med hittills och att detta inte är frågor som enbart bör hanteras inom ramen för tillsynen.

Läcksökning ska utföras regelbundet på samtliga kolvätebärande anläggningar och anordningar, med för ändamålet lämplig läcksökningsutrustning. För små koncentrerade utsläpp av VOC som är lättåtkomliga (processanläggningar, ledningar etc.) kan s.k. sniffers användas. För tankanläggningar som är mera svåråtkomliga och där läckaget av VOC kan vara mera utspritt bör s.k. VOC-kamera användas mera systematiskt. Enligt åtgärdsplan redovisad 2020-08-28 åtar sig sökanden att senast 2021 köpa in en sådan kamera till raffinaderiet i Göteborg. Under förutsättning att dessa synpunkter beaktas kan sökandes villkor 5.1 tillstyrkas med en mindre justering när det gäller tankanläggningar.

Åtgärder ska fortlöpande vidtas för att minska utsläppen av kolväten till luft från verksamheten och vid utbyte eller nyinstallation ska bästa teknik tillämpas. Sökandes förslag på villkor 5.2 tillstyrks.

Uppföljning av diffusa utsläpp av VOC från verksamheten i sin helhet ska årligen genomföras med SOF (Solar Occulation Flux) eller annan likvärdig metod. Villkor bör föreskrivas om det, se villkor LST 5.3.

Av den redovisade åtgärdsplanen framgår att vissa åtgärder ska genomföras, rutiner för bl.a. uppföljning av åtgärder när det gäller VOC ska ses över m.m. vilket är positivt. Men planen är för övrigt översiktlig och kostnader för tekniskt möjliga ytterligare åtgärder – och vilka avvägningar som gjorts vid framtagande av den nu aktuella åtgärdsplanen - framgår inte. Ej heller vilka utsläppsminskningar som skulle kunna uppnås om ytterligare åtgärder vidtogs. Därför behövs ytterligare insatser i det här avseendet.

Länsstyrelsen anser att bolaget fortlöpande ska vidta åtgärder för att minska utsläpp av kolväten till luft från verksamheten. Med utgångspunkt från utförd kontroll och genomförda mätningar samt uppföljning av genomförda åtgärder m.m. ska regelbundet en åtgärdsplan för VOC upprättas. Bolaget ska vart tredje år upprätta och till tillsynsmyndigheten lämna in en plan för fortlöpande kartläggning och utsläppsbegränsande åtgärder avseende VOC. Av planen ska framgå vilka åtgärder som – oavsett avskrivningstid – är tekniskt möjliga att genomföra, samt kostnaderna och VOC minskningen för dessa. I redovisningen ska ingå kostnadskalkyler omfattande åtminstone total investeringskostnad och kostnad per kg renat VOC. Av planen ska också framgå vilka kartläggningsinsatser och åtgärder som bolaget avser att vidta under kommande år och vilka som planeras att vidtas på längre sikt samt vilka utsläppsminskningar som kan antas bli följderna av åtgärderna. Tillsynsmyndigheten föreslås få delegation att meddela villkor om rimliga åtgärder för att minska VOC utsläppen framtagna inom ramen för planen för fortlöpande kartläggning och utsläppsbegränsande åtgärder avseende VOC. Se LST 5:4

Fackling

LST 5.5 Den nya fackelanläggningen ska förses med s.k. ”low-noise” fackeltopp för att begränsa buller från anläggningen.

LST 5.6 Det ska finnas ett ständigt fungerande övervakningssystem som kontrollerar att facklans pilotbrännare kontinuerligt är tänd samt ett system med automatisk styrning av ångtillförsel för att minimera utsläpp av sotande rök och optimera förbränningen av fackelgaser.

Motivering:

Det är angeläget att utsläpp via fackling begränsas och att bästa teknik tillämpas både vid uppförande av ny utrustning och vid drift för att minska utsläppen vid fackling. I gällande BREF anges BAT-slutsatser för facklor.

I det här fallet planeras en ny fackla uppföras och förberedelser har inletts. Den nya facklan berörs inte närmare i ansökan, det har istället hanterats genom en anmälan till Länsstyrelsen se beslut 2020-01-14 dnr 555-19216-2019. Mark - och miljödomstolen har fått del av beslutet. Länsstyrelsen anser att villkor om facklans utförande samt övervakning och styrning av facklan ska fastställas i tillståndet med motsvande innebörd som i Länsstyrelsens beslut ovan. S.k. ”low-noise” fackeltopp bedöms också bidra till att sotande fackling kan minimeras.

Därutöver anser Länsstyrelsen att det är viktigt att fackling endast sker av säkerhetsskäl eller vid avvikande driftsförhållanden i enlighet med BAT 55. Redovisningen av uppfyllande av BAT-slutsatserna bör fortsättningsvis utvecklas så att det framgår

tydligare i vilken omfattning fackling sker kopplat till olika driftförhållanden t.ex. vid akuta driftstörningar och i vilken mån det sker fortlöpande av säkerhetsskäl samt vid nedsläckning och uppstart etc. Inom ramen för den föreslagna åtgärdsplanen för utsläpp av VOC (villkor LST 5.4 ovan) bör det övervägas att ytterligare utreda hur övervakning och styrning av facklan kan optimeras. Villkor som rör facklig bör för övrigt fastställas i enlighet med Länsstyrelsens förslag LST 5.5 och 5.6.

6. Utsläpp till vatten

LST 6.1 För tiden fram till det att *det nya reningsverket* tas i drift får som begränsningsvärde utsläppet av föroreningar från *reningsverket*, uppmätta i kontrollpunkt, inte överstiga följande koncentrationer som månadsmedelvärden. För varje månadsmedelvärde gäller att det är uppfyllt om minst 10 av 12 månadsmedelvärden under kalenderåret innehålls.

Oljeindex 3 mg/l
TOC 15 mg/l
Total fosfor 0,5 mg/l
Total kväve 8 mg/l
pH 6-9
Susp. material 10 mg/l

LST 6.2 För tiden fram till det att *det nya reningsverket* tas i drift får utsläppet av föroreningar från *reningsverket*, uppmätta i kontrollpunkt, inte överstiga följande mängder per kalenderår.

Oljeindex 3 ton
TOC 15 ton
Totalfosfor 0,5 ton
Totalkväve 8 ton

LST 6.3 Avloppsledningsnätet ska fortlöpande underhållas och åtgärder ska vidtas för att minska belastningen på reningsverket och förhindra läckage till omgivande mark. En aktuell plan för ändamålet ska finnas och följas. En första plan ska redovisas till tillsynsmyndigheten senast tre år efter att tillståndet har fått laga kraft och tagits i anspråk. Redovisning av genomförda och planerade åtgärder enligt planen ska ske i miljörapporten.

LST 6.4 För tiden fram till det att det nya reningsverket tas i drift får temperaturen på avloppsvattnet till det biologiska reningssteget inte överstiga 42°C. Temperaturen får som begränsningsvärde inte överstiga 40°C mer än högst två timmar vid varje enskilt tillfälle.

LST 6.5 Fram till annat bestäms får utsläppet av kolväten med dagvatten via mätpunkt V6 och V7 inte överstiga 3 mg/l totalt extraherbara ämnen alternativt oljeindex, som månadsmedelvärde.

Motivering:

Ett nytt reningsverk planeras i samband med utbyggnationen på raffinaderiet, principerna för de olika reningstegen redovisas i komplettering 2019-12-27 punkt 4. Utbyggnationen innebär något ökade flöden jämfört med befintlig verksamhet och det nya reningsverket kommer att designas för ett flöde på ca 250 m³/h (årsmedelflödet beräknas till ca 150 m³/h). Reningsverket kommer att utrustas med ytterligare tankkapacitet för utjämning av flöde, olje- och slamavskiljare med fällnings- och flockningskemikalier, luftkylare samt ett biosteg för avskiljning av organiskt material

och kväverening. Ett extra slutreningssteg i form av sandfilter planeras. Avskilt slam kommer att avvattnas på plats, vilket kommer att minska slammängderna. Säkerhetsdamm ska också anläggas för att begränsa bräddning av ofullständigt renat avloppsvatten. Reningsverket ska placeras söder om befintligt reningsverk. Beräknade utsläppsnivåer efter HVO-projektet och jämförelse med aktuella BAT ael redovisas också. En provotid föreslås efter att de nya HVO-anläggningarna har tagits idrift.

Länsstyrelsen har inga erinringar mot de föreslagna reningsprinciperna och bedömer att det finns förutsättningar att klara utsläppsnivåer i paritet med de lägre nivåerna i aktuella BAT ael. Reningsverkets slutliga utformning inklusive dimensionering, ska redovisas till tillsynsmyndigheten i god tid innan reningsverket tas i drift. Vid anläggandet av det nya reningsverket ska hänsyn tas till framtida havsnivåer och risken för översvämningar till följd av skyfall.

Det nya reningsverket ska vara klart i god tid innan HVO-anläggningarna tas i drift. Fram till det nya reningsverket är i drift kan bolagets förslag på villkor för utsläpp från befintligt reningsverk i princip godtas, se villkor LST 6.1 och 6.2. Efter idrifttagning av det nya reningsverket ska utredningsuppdrag LST U 3 och de provisoriska föreskrifterna P3:1 och P3:2 gälla.

Tidvis orsakar stora mängder tillskottsvatten till reningsverket störningar i reningsverket och bräddning av ofullständigt renat avloppsvatten. Ytterligare utjämningskapacitet i reningsverket och anläggande av en säkerhetsdamm för minskad bräddning måste kompletteras med ett mera systematiskt åtgärdsarbete på avloppsledningsnätet för att begränsa mängden tillskottsvatten till reningsverket. Villkor bör även föreskrivas om att en plan för ändamålet ska tas fram och redovisas till tillsynsmyndigheten. En första plan bör redovisas senast tre år efter att tillståndet fått laga kraft och tagits i anspråk och därefter ska planen fortlöpande uppdateras och hållas aktuell. Redovisning av genomförda åtgärder enligt plan bör kunna redovisas i den årliga miljörapporten. Se villkor LST 6.3.

Förhöjda halter av PFAS/PFOS har uppmäts i yt- och grundvatten på raffinaderiområdet. I recipienten Rivö fjord förekommer förhöjda halter av PFOS. En handlingsplan är upprättad på raffinaderiet för att bl.a. kartlägga källor till PFAS/PFOS och undersökningar har inletts. Reningsverket ingår i kartläggningen och det kan inte uteslutas att det krävs ytterligare åtgärder i det befintliga reningsverket om det behövs för att begränsa spridning t.ex. installation av kolfilter eller annan reningsutrustning.

När det gäller inriktning på utredningsinsatserna under provotiden bör följande särskilt uppmärksammas.

- Det är viktigt att *långtgående reningen av närsalter* säkerställs vid planering av det nya reningsverket, eftersom vattenförekomsten Rivö fjord nord ligger i risk att inte uppnå sin miljö kvalitetsnorm på grund av belastning av näringsämnen. Det inte är tillåtet att försämra möjligheterna att uppnå normen. Frågan om kväverening har aktualiserats i tidigare prövningar av verksamheten och för befintligt reningsverk har Länsstyrelsen fått delegation att besluta om villkor för utsläpp av ammonium i syfte att säkerställa nitrifikation i reningsverket. Nu avvaktas den pågående tillståndsprövningen och planerade åtgärder för att förbättra kvävereningen, men det kan inte uteslutas att delegationen om högsta halt av ammonium i avloppsvattnet enligt dom 2015-06-05 kan komma att aktualiseras om nitrifikationen i befintligt reningsverk inte förbättras de kommande åren.

- Vidare ska s.k. *särskilt förorenande ämnen enligt HVMFS 2013:9 och prioriterade ämnen enligt vattenförvaltningen* beaktas fortlöpande vid planering av det nya reningsverket och åtgärder ska vidtas för att säkerställa en effektiv rening även i dessa avseendet. Förekomsten av PFOS/PFAS på raffinaderiområdet ska som framgår ovan särskilt uppmärksammas. Undersökningar pågår för att bättre kartlägga källor till dessa ämnen. Reningsåtgärder i det nya reningsverket och/eller andra åtgärder kan också behöva övervägas i det avseendet för att begränsa utsläpp.
- *Temperaturen i processavloppsvattnet* kan tidvis vara hög och det måste beaktas vid planeringen av det nya reningsverket, så att det efterföljande biosteget inte påverkas negativt. Av ansökan (bl.a. MKB 3.7.5.) framgår också att temperaturen i det behandlade avloppsvattnet tidvis bidrar till förhöjd temperatur i närrecipienten. Avloppsvattnet från raffinaderiet bedöms även fortsättningsvis i stor utsträckning påverka de norra delarna av Arendalsviken och Södskärsdammen (Torsviken) och den planerade avledningen av avloppsvatten direkt till bassängen Lilla Lagunen bedöms kunna innebära en ökad temperatur längre nedströms jämfört med nuvarande förhållanden. Påverkan av förhöjd temperatur i recipienten bör därför utredas närmare under prövotiden. Liksom förutsättningarna att t.ex. öppna upp utloppet mellan nordöstra och nordvästra delarna av Arendalsviken för att avlasta Södskärsdammen. Optimal temperatur på avloppsvattnet i reningsverket bör mot bakgrund av ovanstående utredas under prövotiden och förslag på åtgärder samt slutliga villkor i det avseendet redovisas. Framtill dess ska nuvarande villkor om temperatur i avloppsvattnet fortsatt gälla, se villkor LST 6.4.
- Efter idrifttagning av det nya reningsverket och inom ramen för prövotidsförfarandet ska förnyad undersökning göras av det behandlade avloppsvattnets *toxicitet*.
- *Utsläpp via dagvatten* ska tills vidare regleras genom villkor, se villkor LST 6.5. Utsläpp av rejektvatten från matarvattenberedningen på vätgasanläggningen HPU1 sker för närvarande via utsläppspunkten för dagvatten V6. Utsläpp i det här avseendet efter genomförd utbyggnation ska utredas inom ramen för prövotidsförfarandet, liksom andra förändringar av betydelse för utsläpp till dagvatten. Förslag på åtgärder och slutliga villkor ska redovisas. Tills vidare ska det nu aktuella delegationsvillkoret om utsläpp från matarvattenberedningen gälla se villkor LST D 4.

7. Buller

LST 7.1 Buller från anläggningarna får ej ge upphov till högre ekvivalent ljudnivå utomhus vid bostäder än 55 dB(A) under vardagar dagtid (kl. 07-18), 45 dB(A) nattetid (kl. 22-07) och 50 dB(A) under övrig tid. Nattetid får momentanvärden uppgå till maximalt 55 dB(A).

Då nya anläggningar och anordningar uppförs inom bolagets område, liksom vid utbyte av bullrande utrustning, ska åtgärder vidtas så att de inte beräknas bidra till att verksamheten orsakar högre ekvivalent ljudnivå vid närmaste bostäder än 50, 40 respektive 45 dB(A) för dag- och nattetid respektive övrig tid.

Kontroll ska ske genom immissionsmätning eller närfältsmätning i kombination med beräkning. Kontroll ska ske med intervall som tillsynsmyndigheten bestämmer.

Motivering:

Verksamheten är befintlig och mot bakgrund av det kan begränsningsvärdena enligt bolagets förslag godtas i det här fallet för befintlig verksamhet. Men vid nyanläggning och utbyte av utrustning ska bullernivåer motsvarande nya verksamheter eftersträvas. Buller ska i första hand kontrolleras genom närfältsmätningar och beräkningar, vilket har skett under 2020. Uppföljning av buller bör ske årligen dvs i samma omfattning som hittills. Den närmare utformningen av kontrollen bör fastställas i kontrollprogrammet för verksamheten.

Under byggtiden föreslår Länsstyrelsen att särskilda villkor om buller ska föreskrivas under den tid som arbetena pågår. Se Länsstyrelsens förslag LST A4.

8. Avfall

8.1 Avfall som uppkommer i verksamheten ska sorteras och i första hand återvinnas. Avfall ska hanteras så att inte olägenhet uppkommer. En aktuell plan för ändamålet ska finnas och följas. Redovisning av genomförda och planerade åtgärder enligt planen ska ske i den årliga miljörapporten.

Länsstyrelsen föreslår att frågan om förbehandling av förnybara råvaror skjuts upp och att bolaget under en provotid utvärderar behandlingstekniken och hanteringen av det avfall som uppkommer samt angivna skyddsåtgärder kopplat till PTU. Se Länsstyrelsens förslag LST U 4.

Motivering:

Länsstyrelsen tillstyrker bolagets förslag på villkor 8.1 med tillägg att det ska finnas en avfallsplan i syfte att minska avfallsmängderna och dess farlighet, på motsvarande sätt som för befintlig verksamhet. Se villkor 5 deldom 2002-07-03.

Av ansökan framgår att förbehandlingen av förnybara råvaror PTU (Pre treatment unit) kommer att innebära betydligt ökade avfallsmängder jämfört med nuvarande verksamhet, främst s.k. gums och förbrukad blekjord. Hanteringen kommer företrädesvis ske inomhus och i slutna tankar. Ventilation från behandlingsanläggningen och tankar med gums kommer att vara anslutna till en vattenskrubber. Uppkommit avfall ska transporteras bort i princip fortlöpande. Det kan dock förekomma ett visst behov av att mellanlagra förbrukad blekjord på verksamhetsområdet.

Förbehandling av förnybara råvaror är en ny hantering på platsen och förfarandet är oprövad teknik på raffinaderiet. Förbehandlingen sker vid hög temperatur och det framgår av ansökan att vissa avfallsslag kan vara självvärmande. Det kan bidra till lukt och eventuellt andra olägenheter, tillkommande risker etc. Avsättningen av avfallet är för närvarande oklar och därmed går det inte enligt Länsstyrelsens mening att avgöra det slutliga behovet av t.ex. lagringskapacitet och anordningar för det på platsen. Länsstyrelsen förordar en provotid för att utvärdera förbehandlingen av förnybara råvaror inklusive avfallshantering på platsen och vilket behov av ytterligare skyddsåtgärder som eventuellt kan behövas. Ett år efter att PTU har tagits i drift ska utvärdering av förbehandlingen och angivna skyddsåtgärder ske och förslag på eventuella ytterligare åtgärder och villkor i det avseendet redovisas till mark- och miljödomstolen.

9 Kemikalier m.m.

9.1 Kemikalier som hanteras fatvis, i container eller med tankbil samt ~~flytande~~ farligt avfall ska lagras i täta behållare på underlag som är ogenomsläppligt, så att spill, föroreningar och förorenat vatten kan samlas upp. Ytor där kemikalier eller flytande

farligt avfall förvaras, ska vara invallade eller vara försedda med motsvarande skydd mot spill och läckage. Invallningarna ska rymma den största behållarens volym plus 10 % av summan av de övriga behållarnas volym.

9.2 Spill av kemikalier ska omedelbart saneras och omhändertas som farligt avfall om det blivit så förorenat att det inte kan återanvändas som råvara. Dagvattenbrunnar i närheten av där produkterna hanteras ska märkas ut. Absorptionsmedel samt anordning för att snabbt täta dagvattenbrunnarna ska finnas lätt tillgängliga i närheten och användas vid spill.

9.3 På befintliga förvaringstankar för kemikalier ska överflyllnadsskydd vara installerade. Vid påfyllningsplatsen ska uppsamlingskärl finnas för omhändertagande av spill.

9.4 Nya förvaringstankar/cisterner för kemikalier som tas i drift ska ha automatiskt nivåmätningssystem som visar aktuell volym, som larmar vid högnivå (95 % av max fyllnadsgrad) och hög-högnivå (98 % av maxfyllnadsgrad). Vid hög-högnivå ska fyllningen omedelbart avbrytas. Dessutom ska det finnas ett separat överflyllnadslarm, helt oberoende av nivåmätningssystemet, som också larmar vid hög-högnivå. Nivåmätningssystemet och överflyllnadslarmet ska ha både akustiska och optiska larmsignaler kopplade till bemannad plats. Larmgräns för högnivå respektive höghögnivå ska ansättas för att ge tillräcklig tid för åtgärder som förhindrar överflyllnad.

9.5 Utlastning till bil av kolväteprodukter ska ske på underlag som är ogenomsläppligt så att spill kan omhändertas.

9.6 Det får i produktionen inte användas sådana kemikalier för vilka det saknas dokumenterad kunskap om risker för olägenheter för den yttre miljön.

9.7 Bolaget ska systematiskt gå igenom användningen av kemikalier i avsikt att byta ut miljöfarliga kemikalier mot sådana som bedöms vara mindre miljöfarliga.

9.8 Bolaget får inte, vid införandet av nya kemikalier i tillverkningsprocessen, använda kemikalier för vilka miljövänligare rimliga alternativ finns, utan att först informera tillsynsmyndigheten. Informationen ska innehålla uppgifter om miljörisker förknippade med användning, skälen till valet av kemikalie samt förslag till försiktighetsmått i syfte att minimera miljöpåverkan.

LST 9.9 Nya förvaringstankar/cisterner ska vara invallade. Invallningars uppsamlingsvolym ska minst motsvara den största lagringsvolymen i en tank plus 10 % av summan för övriga tankars volymer inom invallningen. Invallningar ska vara utförda i för produkten beständigt och tätt underlag och i förekommande fall ha skydd mot påkörning.

Motivering:

Länsstyrelsen tillstyrker bolagets förslag på villkor 9.1 - 9.8. När det gäller villkor 9.5 bör det även klarläggas i vilken omfattning utlastning till bil av kolväteprodukter ska förekomma och vilka skyddsåtgärder som planeras i det avseendet när det gäller utsläpp till luft. Villkor kan behöva föreskrivas även i det avseendet.

Ett villkor bör fastställas att nya förvaringstankar/cisterner ska förses med täta invallningar, som innebär att invallningarna minst ska rymma den största behållarens volym plus 10 % av summan av de övriga behållarnas volym inom invallningen.

Av ansökan framgår vissa typer av förnybara råvaror som bolaget avser att använda efter utbyggnationen, såsom UCO, talloljor, utsmält animaliskt fett och olika typer av vegetabiliska oljor. Länsstyrelsen har inget att erinra mot att tillsynsmyndigheten får delegation att godkänna nya typer av förnybara råvaror, under förutsättning att det omfattas av i ansökan angivna provningspunkter. Det förfarandet ersätter det nu gällande villkoret 2 i dom 2009-09-17 om information till tillsynsmyndigheten vid införande av nya bioråvaror. Vid hantering och förvaring av förnybara råvaror och produkter ska åtgärder vidtas för att undvika att lukt eller andra olägenheter inte uppstår. Som framgår ovan förordar Länsstyrelsen att frågan om förbehandling av förnybara råvaror ska skjutas upp under en provotid, se LST U 4.

10.Lukt

LST 10.1 Verksamheten ska bedrivas så att olägenheter till följd av lukt undviks. Uppkommer luktolägenheter ska åtgärder vidtas för att begränsa fortsatta olägenheter

Motivering:

Ett slutligt villkor om åtgärder för att förhindra lukt bör fastställas. Det ska avse verksamheten i sin helhet, inte bara lagring och hantering av förnybar råvara.

Övriga villkor

Risker, säkerhet m.m.

11.1 En uppdaterad komplett säkerhetsrapport ska lämnas in till tillsynsmyndigheten senast sex månader innan HVO- anläggningarna tas i drift. Av uppdateringen ska bland annat framgå vilka riskminskande åtgärder som vidtagits med säkerhetsrapporten. Bolaget ska vid denna tidpunkt ha genomfört riskanalyser och integrerat dessa i säkerhetsrapporten samt redovisat de åtgärder som riskanalyserna föranlett. En reviderad intern plan för räddningsinsatserna ska fogas till säkerhetsrapporten.

11.2 Tillsammans med redovisningarna ovan (villkor 11.1) ska bolaget ge in en plan för omhändertagande av kyl- och släckvatten, som kan uppkomma i händelse av brand.

LST 11:3 Bolaget ska ta fram en plan för hur verksamheten, inbegripet befintlig verksamhet, ska anpassas för framtida klimatförändringar inklusive en tidplan för genomförande av åtgärder som behövs i det avseendet. Planen ska ges in till tillsynsmyndigheten senast 1 år efter att tillståndet fått laga kraft och tagits i anspråk.

Motivering:

Seveso

Länsstyrelsen bedömning av den övergripande risknivån och behovet av riskreducerande åtgärder kopplat till befintlig och ansökt verksamhet framgår ovan under rubriken Seveso.

Det finns ett generellt krav i Sevesolagstiftningen på uppdatering av bl.a. säkerhetsrapport vid vissa typer av ändringar i verksamheten. Men för tydlighetens skull kan det vara lämpligt att det fastställs i villkor. Men även andra typer av förändringar i verksamheten kan föranleda uppdatering av säkerhetsrapporten. Dessutom ska säkerhetsrapport m.m. alltid uppdateras minst vart femte år, vilket också kan föranleda uppdatering innan HVO-anläggningarna tas i drift.

Det har yrkats på ett delegationsvillkor från MSB och bolagets sida till tillsynsmyndigheten att besluta om villkor för åtgärder som föranleds av den uppdaterade säkerhetsrapporten. Delegation enligt miljöbalken avser typiskt sett frågor av mindre betydelse. Det framgår inte i det här fallet vilken typ av frågor som skulle kunna bli aktuella och dessutom finns möjlighet att ställa krav på åtgärder direkt utifrån Sevesolagstiftningen. Eftersom säkerhetsarbetet ska bedrivas fortlöpande, bedömer Länsstyrelsen att ett delegationsvillkor kopplat till den uppdaterade säkerhetsrapporten har ett begränsat värde. Förslaget avstyrks.

Med tanke på de planerade förändringarna av verksamheten är det lämpligt att hanteringen av kyl – och släckvatten, som kan uppkomma i händelse av brand, uppdateras och ges in till tillsynsmyndigheten.

Klimatanpassningsåtgärder

När det gäller klimatanpassningsåtgärder har Länsstyrelsen inför begäran om kompletteringar II, tagit del av den senaste versionen av Tyréns rapport Översvämningsanalys för skyfall och höga havsnivåer. Daterad 2019-12-19. Men tyvärr felaktigt hänvisat till en tidigare version i begäran om komplettering.

I den aktuella utredningen har man inte tagit höjd för rekommendationen att samhällsviktig verksamhet enligt Länsstyrelsens Stigande vatten ska placeras på + 3,4 m, när det gäller översvämning från havet. Av den tekniska beskrivningen framgår dock att nya anläggningsdelar placeras väl över rekommendationen + 3,4 m. Men det saknas en tydlig bedömning av befintlig verksamhet i det här avseendet.

När det gäller översvämning till följd av skyfall (återkomsttid 100 år) ska säkerhetsmarginalen till vital del för samhällsviktig verksamhet vara 0,5 m enligt TTÖP för översvämning i Göteborg (2019). Det gäller både nya och befintliga anläggningar. I Länsstyrelsens rekommendationer för skyfall anges inget exakt värde, bara att samhällsviktig verksamhet ska ges en högre säkerhetsnivå och planeras så att funktionen kan upprätthållas.

Mot bakgrund av detta kvarstår synpunkterna om behov av utredning främst av hur befintlig verksamhet påverkas av framtida klimatförändringar och vilket behov av åtgärder som kan föreligga. En plan för genomförande av de ytterligare åtgärder som kan behövas i det här avseendet ska redovisas.

Mark, förorenade områden m.m.

LST 11.4 Bolaget ska i god tid före nedläggning av hela eller delar av verksamheten eller före markarbeten av betydelse i övrigt, till tillsynsmyndigheten ge in ett program för undersökning av om marken inom områden som berörs av förändringen är förorenad. Bolaget ska därefter utföra den undersökning som tillsynsmyndigheten bestämmer. Med ledning av resultaten från undersökningarna ska bolaget ge in en plan för avhjälpan och i förekommande fall en avvecklingsplan till tillsynsmyndigheten för godkännande. Avsikten med åtgärderna i dessa planer ska vara att uppfylla de krav som följer av 2 kap. 8 § och i 10 kap. miljöbalken.

LST 11.5 Det ska finnas en handlingsplan för det fortlöpande arbetet med förorenade områden. Handlingsplanen ska hållas aktuell och följas. Handlingsplanen ska omfatta rutiner för undersökningar och utredningar samt åtgärder med avseende på förorenade områden inom bolagets verksamhetsområde.

Motivering:

Bolagets förslag på villkor när det gäller hantering av markföroreningar vid nedläggning av hela eller delar av verksamheten eller specifika markarbeten bedöms godtagbart, med den justeringen att markarbeten i övrigt inte bör avgränsas till en viss storlek. Beroende på typ av förorening, risk för spridning m.m. kan även begränsade arbeten behöva omfattas av villkoret. Avstämning förutsätts ske med tillsynsmyndigheten om t.ex. avgränsning, omfattning på undersökningar, behov av skyddsåtgärder m.m. i det enskilda fallet.

En handlingsplan för det fortlöpande arbetet med förorenade områden behöver dessutom finnas och anpassas till den aktuella verksamheten. Handlingsplanen ska ge en helhetsbild över föroreningssituationen på området och visa hur företaget planerar att hantera frågor med avseende på undersökningar, utredningar och saneringsåtgärder framöver, både på kort respektive lång sikt. Bolaget har redovisat en handlingsplan för förorenade områden i december 2019. Det bör fastställas i villkor att det ska finnas en handlingsplan och att den ska hållas aktuell och följas. Inom ramen för det löpande tillsynsarbetet säkerställs det att planen är aktuell och att åtgärder vidtas.

Transporter

LST 11.6 Bolaget ska fortlöpande och systematiskt arbeta med att minska miljöpåverkan, speciellt utsläpp av luftföroreningar och växthusgaser, från transporter. Som stöd för detta arbete ska en aktuell handlingsplan finnas och följas. Handlingsplanen ska i möjligaste mån omfatta alla slag av transporter som följer av verksamheten. Planen ska första gången lämnas till tillsynsmyndigheten senast två år efter att tillståndet har fått laga kraft och tagits i anspråk. Redovisning av genomförda och planerade åtgärder enligt planen ska ske i miljörapporten.

Motivering:

För befintlig verksamhet fanns ett krav på handlingsplan för att begränsa miljöpåverkan från transporter, se villkor 7 i deldom 20006-11-17. Transporterna domineras av fartygstransporter och ett omfattande arbete bedrivs av bolaget för att minska miljöpåverkan i det avseendet. Det är fortsatt angeläget eftersom utsläppen av kväveoxider från fartygen är av samma storleksordning som processutsläppen, för partiklar är utsläppen från fartyg avsevärt högre än de från processen.

Vid ansökt produktion kommer antalet fartygsanslöp att öka med ca 45% jämfört med nuvarande, främst för att leveranser av förnybara råvaror sker i relativt små volymer vilket innebär flera fartyg jämfört med leveranser av råolja. Antalet lastbilstransporter bedöms också öka vid ansökt verksamhet bl.a. ökat antal avfallstransporter. Transporterna bidrar till utsläpp på de vägar där MKN för kvävedioxid idag överskrider och fartygstransporterna bidrar till den höga bakgrundshalten i Göteborg. Därför förordar Länsstyrelsen att ett villkor om en handlingsplan för att minska miljö- och klimatpåverkan från transporter fastställs i det här fallet.

I Göteborgsregionen överskrider miljö kvalitetsnormen för kvävedioxid. Beräkningar inom arbetet med Göteborgsregionens åtgärdsprogram för kvävedioxid visar att den viktigaste källan att åtgärda är vägtrafiken och främst den tunga trafiken. Andra viktiga källor där utsläppen behöver minska är sjöfarten och arbetsmaskinerna. I detta arbete behöver samtliga aktörer i Göteborgsregionen bidra, trots att varje enskild verksamhetsutövare ofta är relativt liten jämfört med den totala mängden transporter i regionen.

Kontroll av verksamheten

LST 11.7 Ett förslag till kontrollprogram för verksamheten ska tas fram och ges in till tillsynsmyndigheten senast tre månader innan HVO-anläggningarna tas i drift. I programmet ska beskrivas hur besiktning och kontroll, såsom utsläppskontroll, med angivande av mätmetod, frekvens och värderingsmetod ska ske av verksamheten och utsläpp samt miljöpåverkan från denna. Kontrollprogrammet ska vid behov kompletteras i takt med att nya anläggningsdelar tas i drift.

Delegation

Mark- och miljödomstolen föreslås att med stöd av 22 kap. 25 § tredje stycket miljöbalken överlåta åt tillsynsmyndigheten att besluta enligt följande:

LST D1. Att medge mildring av villkor om utsläpp till vatten under de månader som berörs av revisionsstopp samt att meddela villkor om kontroll.

Länsstyrelsen anser att det bör förtydligas att villkor om kontroll även ska innefatta kontroll av t.ex. delströmmar som uppkommer i samband med revisionsstopp samt utsläpp till luft m.m. Delegationen bör även kunna inkludera villkor om verkningsgrad i svavelåtervinningen i samband med revisionsstopp.

LST D 2 Fastställa villkor om rimliga energihushållningsåtgärder framtagna inom ramen för åtgärdsplan/energiushållningsplan enligt villkor LST 2:2.

LST D 3 Fastställa villkor om rimliga VOC-åtgärder framtagna inom ramen för åtgärdsplan VOC enligt villkor LST 5.4

LST D 4 Att besluta om förbehandling eller motsvarande avseende avlett avloppsvatten från matarvattenberedningen HPU 1 innan utsläpp till avloppsvattenreningen eller recipient. Tillsynsmyndigheten ska informeras vid byte av kemikalier i beredningen av matarvatten

LST D 5 Att godkänna användning av nya typer av förnybara råvaror inom ramen för redovisade provningspunkter enligt miljöprovningsförordningen (2013:251).

Uppskjutna frågor

Utsläpp till luft av svavel

LST U1 Efter idriftsättning av GHT etapp 2 ska bolaget under en provotid utreda svavelåtervinningsanläggningarnas verkningsgrad totalt sett och utsläppen av svavel från hela raffinaderiverksamhet. Utredningarna och förslag på slutliga villkor ska redovisas till mark -och miljödomstolen senast två år efter idriftsättningen av GHT etapp 2. Under provotiden ska de provisoriska föreskrifterna LST P1:1 och P1:2 gälla.

Av redovisningen ska det framgå vilka ytterligare åtgärder som behövs för att i förekommande fall nå det nedre intervallet för gällande BAT-ael, samt tekniska och ekonomiska förutsättningar för att genomföra dem. Motivera utförligt i de fall ytterligare åtgärder inte bedöms skäliga att genomföra.

Utsläpp av kväveoxider

LST U2. Utsläppen av kväveoxider från befintlig verksamhet ska under en provotid utredas närmare och utredningar och förslag på åtgärder i befintlig verksamhet ska

redovisas till mark- och miljödomstolen senast 1 år efter att beslutet har fått laga kraft och tagits i anspråk.

Efter idriftsättning av HVO-anläggningarna ska utsläppen av kväveoxider utredas och förslag på slutliga villkor för hela raffinaderiverksamheten ska redovisas till mark- och miljödomstolen senast två år efter idriftsättning av HVO-anläggningarna

Av redovisningen ska det framgå vilka ytterligare åtgärder som behövs för att i förekommande fall nå det nedre intervallet för gällande BAT-ael, samt tekniska och ekonomiska förutsättningar för att genomföra dem. Motivera utförligt i de fall ytterligare åtgärder inte bedöms skäligen att genomföra. Under prövotiden ska den provisoriska föreskriften LST P2 gälla.

Utsläpp till vatten

LST U3 Bolaget ska under en prövotid utreda vilka utsläpp som totalt sett kan nås efter att nytt reningsverk tagits i drift och övriga åtgärder vidtagits, innebärande att bolaget ska ta fram underlag för samt föreslå villkor avseende utsläpp till vatten.

Redovisningarna av prövotiderna ska ges in till domstolen så snart ett tillförlitligt underlag kan tas fram, dock senast två år efter driftsättning av HVO-anläggningarna.

Av redovisningen ska det framgå vilka ytterligare åtgärder som behövs för att i förekommande fall nå det nedre intervallet för gällande BAT-ael, samt tekniska och ekonomiska förutsättningar för att genomföra dem.

Vidare ska följande utredas och åtgärder vid behov föreslås

- för att begränsa utsläppen av relevanta särskilt förorenande ämnen och prioriterade ämnen enligt vattenförvaltningen t.ex. PFAS/PFOS
- avseende optimal temperatur i processavloppsvattnet och påverkan i närrecipienten i det avseendet
- förnyad undersökning ska göras av processavloppsvattnets toxicitet
- åtgärder för att begränsa utsläppen via dagvattnet.

Motivera utförligt i de fall ytterligare åtgärder inte bedöms skäligen att genomföra. Under prövotiden ska de provisoriska föreskrifterna LST P3:1 -3:4 gälla.

Förbehandling av förnybara råvaror m.m.

LST U 4. Bolaget ska efter att PTU har tagits i drift, under en prövotid utvärdera förbehandlingen av förnybara råvaror inklusive avfallshanteringen och vid behov föreslå ytterligare åtgärder och slutliga villkor. Utredningar och förslag på åtgärder ska redovisas till mark- och miljödomstolen senast 1 år efter att PTU har tagits i drift.

Provisoriska föreskrifter

Utsläpp till luft av svavel

LST P1:1 Det totala utsläppet av svavel från raffinaderiverksamheten får i och med driftsättningen av GHT etapp 2, som årsmedelvärde, inte överstiga 100 ton S/år.

LST P1:2 Svavelåtervinningsanläggningarna ska i och med driftsättningen av GHT etapp 2 drivas med en verkningsgrad (återvinningsgrad) om minst 99,5% som årsmedelvärde.

Verkningsgraden (återvinningsgraden) beräknas som mängd producerat svavel/
(producerat svavel + utsläpp av svavel inklusive fackling av surgas.)

Utsläpp till luft av kväveoxider

LST P2. Det totala utsläppet av kväveoxider, räknat som kvävedioxid, från raffinaderiverksamheten får inte överstiga 300 ton/år, räknat som årsmedelvärde.

Utsläpp till vatten

LST P3:1. För tiden efter det att det nya reningsverket har tagits i drift får utsläppet av föroreningar från verksamheten, uppmätta i kontrollpunkt, inte överstiga följande koncentrationer som månadsmedelvärden.

Oljeindex 2 mg/l

TOC 15 mg/l

Total fosfor 0,5 mg/l

Total kväve 4 mg/l

pH 6-9

Susp. material 10 mg/l

LST P3:2 För tiden efter det att det nya reningsverket har tagits i drift får utsläppet av föroreningar från verksamheten, uppmätta i kontrollpunkt, inte överstiga följande mängder per kalenderår.

Oljeindex 3 ton

TOC 15 ton

Totalfosfor 0,5 ton

Totalkväve 8 ton

LST P3:3 För tiden efter det att det nya reningsverket har tagits i drift får temperaturen på avloppsvattnet till det biologiska reningssteget inte överstiga 42°C. Temperaturen får som begränsningsvärde inte överstiga 40°C mer än högst två timmar vid varje enskilt tillfälle.

Villkor avseende sanering, vattenverksamhet 11 kap miljöbalken och övriga anläggningsarbeten

LST A1 Bolaget ska ta fram en saneringsplan för dikesområdet i god tid innan arbeten i området påbörjas. Innan saneringsplanen tas fram ska kompletterande undersökningar utföras i dikesområdet för att fastställa utbredningen av eventuella föroreningar.

Tillsynsmyndigheten ska ges möjlighet att lämna synpunkter på provtagningsplanen och får meddela villkor om undersökningar och avhjälpandeåtgärder.

LST A2 Arbeten i vatten ska utföras i torrhet eller vid så låga flöden som möjligt och samråd ska ske med Länsstyrelsen om åtgärder för att begränsa oförutsedd grumling, exempelvis på grund av kraftigt regn.

LST A3:1 Fortplantningsområde för Svart rödstjärt ska säkerställas inom verksamhetsområdet i enlighet med förslag i aktbilaga 33, Bilaga A Utlåtande om skyddade arter på Preemraff Göteborg.

LST A3:2 Kompensationsåtgärder ska utredas för Entita, så att det klarläggs var och hur kompensationsåtgärder kan genomföras så att det har positiva effekter på populationen på Hisingen. Utredningen ska ges in till och godkännas av tillsynsmyndigheten (Länsstyrelsen) i god tid innan arbetena enligt ansökan påbörjas.

LST A3:3 Störande verksamhet i samband med arbetena enligt ansökan, ska undvikas under häckningstid i reviren där man har kännedom om att fridlysta fåglar häckar. Länsstyrelsen får medge undantag från villkoret om det finns särskilda skäl.

LST A 4 Buller från anläggningarbeten ska vid bostäder begränsas i enlighet med Naturvårdsverkets allmänna råd (NFS 2004:15) om buller från byggplatser. Särskilt bullrande arbeten (t.ex. borrhning, krossning) får endast utföras helgfria vardagar (måndag – fredag) kl 07.00 -19.00.

Motivering:

Av ansökan framgår efter senaste komplettering (daterad 2020-04-24) i huvudsak de anläggningsarbeten och åtgärder som planeras vid utbyggnationen enligt ansökan. Skyddsåtgärder redovisas och kontrollprogram föreslås tas fram innan arbetena i vatten påbörjas. Anläggningsarbetena för nya anläggningar, tankar m.m. är omfattade och innefattar schaktningsarbeten, sprängning, och krossning m.m. Massor kommer att lagras inom området och återanvändas i möjligaste mån.

Det s.k. dikesområdet ska saneras och det är angeläget att etablering av entreprenadområden liksom anläggande av väg, omläggning av dike och sanering samt övriga anläggningsarbeten m.m. utförs så att inte störningar uppstår t.ex. i form av utsläpp av föroreningar, buller m.m., särskilt med tanke på närheten till Natura 2000-området Torsviken. När det gäller det s.k. dikesområdet kommer åtgärder att kopplas till idrifttagningen av det nya reningsverket. Etablering av entreprenadområden och saneringsåtgärder där kommer dock att påbörjas först, därefter kommer omläggning av dike och sanering av dikesområdet ske och efteråt anläggs säkerhetsdammen.

Länsstyrelsen anser att en saneringsplan ska tas fram för avhjälpandeåtgärderna inom dikesområdet, där den närmare omfattningen, avgränsningen och tidplanen för arbetena fastställs. Saneringsåtgärder och arbeten inom dikesområdet kommer att genomföras i flera steg och en eller eventuellt flera saneringsanmälningar kommer därefter att krävas där mera detaljerade beskrivningar avseende skyddsåtgärder, omfattning, avgränsning, masshantering m.m. framgår. Samtliga delar av området som berörs ska omfattas, även områden norrut i diket där föroreningar har konstaterats och som berörs av vägövergången för den planerade projektvägen och entreprenadområden. Det är angeläget att saneringsplanen tas fram så snart som möjligt och i god tid innan några arbeten påbörjas. Länsstyrelsen bör ges möjlighet att besluta om villkor om undersökningar och avhjälpandeåtgärder som följer av saneringsplanen.

När det gäller arbeten i vatten ska de utföras i torrhet eller vid så låga flöden som möjligt och samråd ska ske med Länsstyrelsen om åtgärder för att begränsa oförutsedd grumling, exempelvis pga kraftigt regn. Frågor om kontroll i samband med arbeten i vatten bör kunna hanteras inom ramen för tillsynen och vid behov samordnas med saneringsplanen.

När det gäller artskyddsbestämmelserna bör villkor fastställas för att säkerställa fortplantningsområden för svart rödstjärt inom verksamhetsområdet och att utredningar om kompensationsåtgärder för entita genomförs. Utredningen om kompensationsåtgärder bör identifiera var och hur spridningssamband mellan gynnsamma befintliga habitat kan skapas eller förbättras, dels redovisa var och hur habitatkvaliteten i befintliga revir kan förbättras. Frågor om rådighet och långsiktig skötsel av insatsen ska beaktas, liksom relevanta parter i utredningen inklusive nödvändig naturvårdskompetens.

Störande arbeten under häckningstid ska undvikas så långt det är möjligt där man har kännedom om att fridlysta fågelarter häckar. Tillsynsmyndigheten bör få möjlighet att medge undantag från villkoret om det finns särskilda skäl t.ex. om det på ett avgörande sätt påverkar framdriften av projektet, säkerhetsskäl etc.

Av ansökan framgår att under byggtiden kommer Naturvårdsverkets allmänna råd om buller från byggplatser, NFS 2004:15, att följas. Arbetena kommer att pågå under avsevärd tid och bl.a. innefatta sprängning och krossning. Det finns anledning att fastställa villkor om buller under byggtiden, med motsvarande nivåer som i de allmänna råden men med vissa begränsningar när det gäller särskilt bullrande arbeten, för att säkerställa att buller från aktiviteter under byggtiden begränsas i rimlig omfattning.

Statusrapport och förorenad mark

Preem har den 3 oktober 2018 gett in slutversionen av en statusrapport till länsstyrelsen. Planen har godkänts av länsstyrelsen och den bifogas denna ansökan.

Länsstyrelsen anser att den statusrapport som ingår i ansökan är tillräckligt omfattande för att uppfylla kraven i 1 kap. 23 § industriutsläppsförordningen (2013:250).

Verkställighetsförordnande

Bolaget har begärt att meddelat tillstånd får tas i anspråk även om domen inte har vunnit laga kraft (verkställighetsförordnande).

Ett verkställighetsförordnande är ur processuell synvinkel ett undantag från huvudregeln att ett avgörande ska ha fått laga kraft innan ett tillstånd får tas i anspråk. Högsta domstolen har uttalat (se NJA 2012 s. 623) att det är verksamhetsutövaren som ska visa på konkreta skäl för ett verkställighetsförordnande och ange vilka beaktansvärda nackdelar som är förknippade med att tillståndet inte kan tas i anspråk omedelbart och vad som kan bli följderna av att verksamheten förskjuts framåt i tiden. För att verkställighetsförordnande ska kunna medges måste verksamhetsutövarens intresse med viss marginal väga tyngre än de intressen som talar för att det bör finnas ett avgörande med laga kraft innan verkställighet får ske. Särskild hänsyn ska tas till de skador på miljön som kan uppstå om tillståndet omedelbart tas i anspråk och de möjligheter som finns att läka sådana skador om tillståndsbeslutet upphävs eller ändras. Länsstyrelsen avstyrker ansökan om verkställighetsförordnande i det här fallet.

Tid för igångsättande

Av ansökan framgår att den tid inom vilken arbetena med iordningställande av de för vattenverksamheten erforderliga anläggningarna, enligt 22 kap. 25 § andra stycket miljöbalken ska vara utförda, bör bestämmas till *fem* år från lagakraftvunnen dom. Den tid inom vilken den miljöfarliga verksamheten enligt samma lagrum ska ha satts igång bör bestämmas till *sju* år från lagakraftvunnen dom.

Länsstyrelsen anser att det bör förtydligas att även saneringsåtgärderna i det s.k. dikesområdet ska vara utförda inom 5 år efter att domen har fått laga kraft. Den utökade miljöfarliga verksamheten enligt domen ska ha satts igång senast 7 år efter att domen har fått laga kraft. Annars förfaller tillståndet i den delen som rör den utökade verksamheten. Tillsynsmyndigheten ska meddelas när det utökade verksamheten sätts igång.

Övrigt

Yrkande om ersättning p.g.a. vattenverksamhet

Länsstyrelsen yrkar ersättning för handläggning av de delar i målet som rör vattenverksamhet med 12 timmar á 800 kronor, totalt 9 600 kronor. Tillägg till yrkat belopp kan tillkomma i samband med förhandling i domstolen.

I detta ärende har ställföreträdande enhetschef Elisabeth Lindqvist Tärneld beslutat och Birgitta Alexandersson varit föredragande. I ärendet har även företrädare för Naturavdelningen, Vattenavdelningen, Enheten för kulturmiljö och Enheten för samhällsskydd och beredskap inom Samhällsavdelningen samt Enheten för förorenade områden, Enheten för miljö- och klimatsamverkan och Enheten för miljötillsyn inom Miljöskyddsavdelningen deltagit.

Elisabeth Lindqvist Tärneld

Birgitta Alexandersson

Detta beslut har bekräftats digitalt och saknar därför underskrifter.